

5e JAARGANG
NUMMER 9
SEPTEMBER 1969

DAAD EN GEDACHTTE

**orgaan gewijd aan de problemen
van de zelfstandige arbeidersstrijd**

BIJ ELKE BIJZONDERE HANDELING GAAT
HET DENKEN AAN HET DOEN VOORAF.
BIJ HET HANDELEN VAN KLASSEN OF
MASSA'S BLIJKT DE BETEKENIS VAN
HET HANDELEN PAS ACHTERAF. HIER
GAAT DE DAAD VOORAF AAN HET BE-
GRIP, AAN DE GEDACHTE.

DAAD EN GEDACHTE

Orgaan gewijd aan de problemen
van de zelfstandige arbeidersstrijd

GEEN VASTE ABONNEMENTSPRIJS

De uitgave zal worden bekostigd uit VRIJWILLIGE bijdragen

Red. en adm.: Corn. Outhoornstraat 1', Amsterdam - W

Postgiro 307695

B E W E G I N G L O Z E V A K B E W E G I N G

HET C.N.V., het Christelijk Nationaal Vakverbond, is zestig jaar: op 13 mei 1909 werd de oprichtingsvergadering gehouden; op 1 juli 1909 trad het verbond in werking. De stichting ervan was de logische konsekwentie van een breuk, die zich al ruim 35 jaar eerder, in 1873 had voltrokken. Zomin als de oprichting van het N.V.V. in 1905 of de oprichting van het N.A.S. (Nationaal Arbeids Secretariaat) in 1893 't begin van de Nederlandse vakbeweging betekenen, zomin betekent de oprichting van het C.N.V. het begin van de christelijke vakbeweging. De nieuwe centrale overkoepelde slechts - net als het N.V.V. bij zijn optreden gedaan had - sedert lang bestaande organisaties. Niet tegen het vier jaar eerder zich constituerende N.V.V. zetten de voormannen der christelijke arbeiders zich af, doch tegen bepaalde ontwikkelingen in een veel oudere organisatie: het in 1871 gestichte Algemeen Nederlands Werklieden Verbond, dat op zijn beurt óók weer een federatie van reeds bestaande vakorganisaties was. Toen in dat A.N.W.V. hoe langer hoe duidelijker en hoe langer hoe meer denkbeelden op de voorgrond traden, die de christelijken, zowel protestanten als katholieken, als voor hen onaanvaardbaar meenden te moeten afwijzen, zette de ontwikkeling in, die aan een aparte christelijke vakbeweging en daarmee tenslotte ook aan het C.N.C. het aanzien heeft geschonken.

Als men ons vraagt hoe of wij die ontwikkeling zien en wat als gevolg daarvan onze kijk op het C.N.V. is, dan antwoorden wij, dat ons oordeel daaromtrent volkomen verschilt van alle mogelijke oordelen, die in de loop der jaren opgeld hebben gedaan.

In het begin van deze eeuw leefde in de toenmalige sociaaldemocratie en in de nauw met haar verbonden vakbeweging zeer sterk de overtuiging, dat de christelijke vakbeweging beschouwd moest worden als een poging om daarvoor toegankelijke delen van de arbeidersklasse áf te houden van klassenstrijd en socialisme. Het is een zienswijze, die als het ware bevestigd schijnt te worden door diverse uitspraken van wegbereiders en bestuurders der christelijke vakbeweging zélf. Als in 1873 de christelijke vakbewegingspionier Klaas Kater het A.N.W.V. verlaat, dan doet hij dat n i e t omdat hij door een soort van christelijke schotjesgeest gedreven wordt, die maakt, dat hij hoognodig behoefte heeft aan 'n aparte, christelijke organisatie. Hij verlaat het A.N.W.V. tegen zijn wil en tot zijn spijt - naar de oud-CNV-voorzitter M. Ruppert in zijn boek "De Nederlandse Vakbeweging" constateert - omdat die organisatie "de klassenstrijd" aanvaardt. Niet de behoefte aan een specifiek christelijke vakbeweging bepaalt het handelen van Klaas Kater. Men kan bij een onbevooroordeeld getuige als Ruppert lezen, hoe Kater het ook ná zijn uittreden uit het A.N.W.V. "in algemene richting bleef zoeken en niet aanstonds een specifiek-christelijke organisatie stichtte". En voor een algemene, dat wil dus zeggen niet-specifiek-christelijke organisatie pleitte óók de redactie van 't

enige in die dagen bestaande christelijk-sociale blad, "De Werkmansvriend". Niet: vóór een christelijke vakbeweging is hun leuze, maar: "tegen de klassenstrijd". Dat wordt nog eens bevestigd door wat Ruppert op 'n andere plaats van zijn boek zegt, namelijk, dat de pioniers van de christelijke vakbeweging "tegenover het marxistisch socialisme stelden, dat het dubbelgebod van liefde 'Heb God lief boven alles en uw naaste als u zelf' zich verzet tegen theorie en praktijk van de klassenstrijd en dat daarom overleg en samenwerking tussen patroons en arbeiders geboden waren." In die uitspraak is wel van de christelijke geboden sprake, maar er wordt niet gezegd, dat die persé een aparte christelijke organisatie vergen, wél, dat zij tot 'n verwerping van de klassenstrijd voeren. Het zijn dergelijke bewijsstukken, die de juistheid van het sociaaldemocratisch oordeel omtrent de christelijke vakbeweging onweerlegbaar schijnen aan te tonen.

De zojuist als "sociaaldemocratisch" weergegeven opvatting, dat de christelijke vakbeweging een dam tegen klassenstrijd en socialisme zoekt op te werpen, is geenszins het enige oordeel, dat men over haar in de toenmalige S.D.A.P. of dergelijke bewegingen hier en elders aan kon treffen. Naast de geschetste zienswijze was er ook nog sprake van een ándere, minder oppervlakkige, minder afgaande op datgene wat de christelijke vakbewegingsmannen zélf voor hun werkelijke drijfveer houden.

Als Jos. Loopuit in "De Nieuwe Tijd" van 1910 over de geschiedenis der christelijke arbeidersbeweging in Duitsland komt te spreken, dan verklaart hij: "Wat de christelijke arbeiders daar nu sedert het begin van de jaren 1870 bezig zijn door te maken, is niet 'n principieel van de sociaal-demokratie verschillende ontwikkelingsgang; zij worstelen zich door de klassenstrijd enkel véél meer gehinderd door datgene waarvan zij zich niet los kunnen maken dan de arbeiders, die klaar en open het doel van de klassenstrijd en zijn betekenis erkend hebben. Maar zij vechten in de grond toch ook tegen hetzelfde stelsel en zowel tegen de levensvoorwaarden die het kapitalisme hun opdringt als tegen de klasse die daarvan het profijt heeft; ten spijt van de macht der ideologie die hen zo geweldig bezwaart en die hun overheersers blijvend op hen willen doen drukken." Loopuit laat op deze woorden het bekende citaat van Marx volgen, dat "het er niet toe doet wat deze of gene proletariër of zelfs het ganse proletariaat zich somwijlen als doel voor ogen stelt", maar dat "het er op aan komt, wat het (proletariaat) is en wat het uit de aard van zijn historie gedwongen zal zijn te doen." 'n Paar regels verder heeft Loopuit 't dan vervolgens over "de proletarische strijd van de christelijke arbeidersbeweging in Duitsland".

Die christelijke arbeidersbeweging in Duitsland waarvan hier sprake is, is een katholieke beweging; het C.N.V., waaraan wij hier in het bijzonder aandacht schenken, is een protestantse organisatie. Dat doet aan het wezen van de zaak natuurlijk niets af. Dat is des te minder 't geval, omdat het C.N.V. bij zijn oprichting in 1909 nog allerminst uitsluitend protestants was. De christelijke vakbeweging, die tegenover de "klassenstrijd" het "christendom" dacht te plaatsen, omvatte in Nederland in de aanvang zowel protestanten áls katholieken en het zou nog vele jaren duren eer de laatsten zich in een afzonderlijke vakbeweging zouden organiseren.

Om tot de twee hier beknopt weergegeven - sociaaldemocratische - oordelen terug te keren, het verschil daartussen springt in het oog. De eerste is veel formeler en naiever dan de tweede. De eerste zegt: de christelijke vakbeweging wil een dam opwerpen tegen de klassenstrijd; daarmee is haar karakter getypeerd. De tweede opvatting luidt: de christelijke vakbeweging zégt wel een dam tegen de klassenstrijd te willen opwerpen, maar in werkelijkheid voert zij de klassenstrijd net zo goed als de moderne vakbeweging die voert, omdat zij nu eenmaal uit arbeiders bestaat. De tweede opvatting is, zo schijnt het, minder naief en veel genuanceerder. Van de eerste opvatting is Jan Oudegeest een exponent, die in zijn werk over "De geschiedenis der zelfstandige vakbeweging in Nederland", daar waar

hij de spoorwegstaking van 1903 behandelt, over "de verderfelijke geest" der christelijke bonden spreekt; de tweede opvatting wekt de indruk veel meer te beantwoorden aan bepaalde zienswijzen omtrent de maatschappelijke ontwikkeling, die destijds kenmerkend waren voor de sociaaldemocratische "linkervleugel".

Onze opvatting stemt met geen der hier weergegeven opvattingen overeen. Wij zijn wél van mening, dat voor zover er in de genuanceerder opvatting aan het adres van de verkondigers der formele opvatting het verwijt schuilt, dat zij al te zeer afgaan op hetgeen de christelijke vakbewegingsmensen zich omtrent hun eigen optreden verbeelden, dat verwijt volkomen op zijn plaats is. Maar in onze ogen treft dat verwijt de aanhangers der genuanceerder opvatting in even sterke mate. Jos. Loopuit en de zijnen hebben gelijk voor zover zij uitroepen: wát de christelijke vakbeweging beweert te willen is niet doorslaggevend, men moet kijken naar wat zij doet. Maar Jos. Loopuit en de zijnen hebben ongelijk voor zover zij een dergelijke kritische instelling meteen maar laten varen wanneer zij het oog op de eigen, dat wil zeggen de moderne vakbeweging richten. Als Jos. Loopuit zegt, dat de christelijke vakbeweging toch eigenlijk een ontwikkelingsgang doormaakt, die van de sociaal-democratische niet principieel verschilt, dan is daar geen speld tussen te krijgen. Als hij vervolgens verklaart, dat beiden toch eigenlijk de klassenstrijd voeren, dan scheidt hem een afgrond van de werkelijkheid.

Dat in het verleden de drie opvattingen, die wij hier gemaks- en korthedshalve die van het C.N.V., die van Oudegeest en die van Loopuit zullen noemen, zo moesten ontstaan als wij ze geschetst hebben is een vanzelfsprekendheid, gelijk het ook een vanzelfsprekendheid is, dat ónze opvatting pas ontstaan kon, nadat het historisch ontwikkelingsproces de illusies had verstoord, waaruit de vroegere zienswijzen voortsprotten. Die illusies komen hierop neer, dat de sociaal-democratie en de vakbeweging, althans de moderne, maar de christelijke toch niet minder - zonder het zelf te weten - de exponenten zouden zijn van de proletarische klassenstrijd tegen het kapitaal.

Waarin de drie opvattingen, die van het C.N.V., die van Oudegeest en die van Jos. Loopuit met elkaar overeenstemmen is dit, dat zij alle drie verkondigen, dat de niet-christelijke vakbeweging klassenstrijd voert. Wij noemen dat een dwaling.

Waarin de opvattingen van het C.N.V. en van Oudegeest enerzijds, die van Jos. Loopuit anderzijds met elkaar verschillen is, dat het CNV en Oudegeest beweren, dat het CNV géén klassenstrijd voert, Loopuit daarentegen zegt, dat het CNV dat wel degelijk doet. De dwaling is hier aan de kant van Loopuit. De waarheid is, dat noch de christelijke-, noch de niet-christelijke vakbeweging klassenstrijd voeren. In dát opzicht is de ontwikkelingsgang der christelijke arbeidersbeweging, pardon zogenaamde arbeidersbeweging, gelijk aan de sociaaldemocratische. Het CNV lijkt inderdaad op het NVV, maar het lijkt op het NVV, omdat ook het NVV de samenwerking van arbeiders en patroons wil. Het CNV is niet, zoals Loopuit gedacht heeft een soort van NVV zonder het zelf te weten en bij zijn werk door het christendom gehinderd, nee het NVV is een soort van CNV, bij zijn arbeidersvijandig werk door christelijke scrupules n i e t gehinderd. Beide, CNV en NVV lijken op elkaar voor zover beide v a k c e n t r a l e n zijn, dat wil zeggen: géén organisaties voor de klassenstrijd van de arbeiders, doch meer en meer met de burgerlijke samenleving vergroeiende organisaties, die in de kapitalistische maatschappij de godsvrede tussen kapitaal en arbeid zoeken te handhaven en voor het kapitaal het meesterschap over de arbeidersklasse pogen uit te oefenen. Naarmate die integratie verder voortschrijdt openbaren zich, bij NVV en CNV in gelijke mate dezelfde problemen en verschijnselen, problemen en verschijnselen, die dáármee samenhangen, dat het voor een met de burgerlijke maatschappij vergroeide vakbeweging alsmaar moeilijker wordt de schijn te handhaven van een organisatie der arbeiders te zijn. Op dat feit had een artikel betrekking, dat prof. dr. G. Kuiper, hoogleraar in de economische en sociale wetenschappen aan de (protestants.christelijke) Vrije

Universiteit van Amsterdam ter gelegenheid van 't diamanten feest van het C.N.V. in het kaderblad "Evangelie en Maatschappij" publiceerde onder dezelfde titel, die wij ook boven deze beschouwing hebben geplaatst.

Prof. Kuiper schreef: "De tendenties, die de vakbeweging vertoont zijn niet bemoedigend. Ze is sinds lang geen beweging meer, al wordt dat woord met grote vasthoudendheid gekoesterd. Er is geen groei meer: de organisatiegraad, die met enige goede wil op 40 procent kan worden gesteld, neemt eerder af dan toe. De vakbeweging is een organisatie geworden die nauwelijks meer bewegen kan."

Als kern van het probleem ziet prof. Kuiper de interne democratisering van de vakbonden en de vakcentrales. Formeel, zo betoogt hij, bestaat er wel democratie: over een aan de top tot stand gebrachte cao wordt in de afdelingen gesproken en gestemd. "Maar", aldus de hoogleraar, "men moet er niet aan denken, dat de cao zou worden weggestemd. Echte democratie zou de efficiency in de weg staan".

Over de reële verantwoordelijkheid van het lid zegt prof. Kuiper, dat zijn lidmaatschap helpt de doeleinden van het CNV te bereiken en dat het zijn taak is daarvoor één tweehonderdduizendste deel van de benodigde gelden te leveren. "Dat is een taak", aldus prof. Kuiper, "die je toch nauwelijks verantwoordelijkheid dragen kunt noemen en op grond daarvan kan ook geen belangstelling voor het werk worden verwacht."

Prof. Kuiper schrijft in het kaderblad van het CNV naar aanleiding van het diamanten feest van die organisatie. Zijn somber en weinig feestelijks biedend woord heeft duidelijk niet uitsluitend op het CNV betrekking, maar op de vakbeweging in het algemeen. De "bewegingloosheid" waarvan hij spreekt is iets, dat het NKV en het NVV evenzeer kenmerkt als de vakcentrale waarmee hij ideologische bindingen onderhoudt.

Over de oorzaak dier "bewegingloosheid" rept prof. Kuiper niet. Hij rept er met geen woord van, dat alle vakcentralen, christelijk of niet, met handen en voeten aan de burgerlijke maatschappij gebonden zijn en tegenover de arbeiders, tegenover hun eigen leden staan. Want met de maatschappij, waarvan de vakbeweging een onlosmakelijk deel uitmaakt, raken de arbeiders, de christelijke arbeiders evengoed als de niet-christelijke, voortdurend scherper in conflict.

Loopuit's verkeerde beoordeling (op zichzelf even verkeerd als die van Oudegeest) spruit ondermeer hieruit voort, dat hij een uitspraak van Marx, die betrekking heeft op het maatschappelijk gedrag van arbeiders, toepast op het gedrag van organisaties. De christelijke arbeiders voeren de klassenstrijd evengoed als hun niet-christelijke klassegelaten, onverschillig of ze zich daarvan bewust zijn of niet. Van hen geldt inderdaad, dat het er bij hun strijd niet op aan komt, wat of ze zich daarbij voorstellen. En dat dit zo is, dat hebben vele wilde stakingen bewezen. Maar bij die stakingen vonden de christelijke arbeiders het CNV zo goed tegenover zich als hun niet-christelijke collega's het NVV tegenover zich vonden en hun katholieke makkers in botsing kwamen met het NKV.

Hun tegenstelling tot de arbeiders, het niet-voeren van de strijd, het feit dat de leden inderdaad, zoals prof. Kuiper weer eens constateert, geen enkele invloed uitoefenen, hun volkomen "bewegingloosheid", daarin zijn CNV, NVV en NKV volkomen aan elkaar gelijk. Die werkelijkheid is aan 't licht gekomen, nu de illusies van het verleden eenmaal verdwenen zijn.

Het verdwijnen van die illusies heeft ook de vroegere meningen niet onberoerd gelaten. Natuurlijk is er geen vakbondsbureaucraat, of hij nu tot CNV, NVV of NKV behoort, die verkondigt, dat de vakbeweging zich tegenover de arbeiders opstelt (al kwamen sommige uitlatingen van Mertens er wel eens heel dicht bij). Maar de opvattingen uit het verleden hoort men ook niet meer verkondigen. Er is geen NVV-er meer, die zegt, zoals Oudegeest destijds deed, dat het CNV zo'n verderfelijke geest heeft. Want de geest in de vakbewegingen is dezelfde gebleven. Slechts de schijn verschilde voor zestig jaar, niet de realiteit. Inderdaad, de realiteit verschilde ook toen niet. Voor de spoorwegstaking, in verband waarmee Oudegeest zijn

woorden sprak, was de geest van Troelstra even verderfelijker als welke andere geest ook. Daarom laat men nu de geesten van het verleden maar liever rusten en daarom schrijft Kloos in het weekblad van het jubilerende CNV een vriendelijk stukje, met de strekking, dat hij zijn christelijke collega's alle goeds toewenst en hoopt, dat de Nederlandse vakbeweging steeds grotere eensgezindheid aan de dag zal leggen. Grotere eensgezindheid waarbij? Bij het opwerpen van een dam tegen de stijgende en gevaarlijke vloed van de zelfstandige, de "wilde" arbeidersstrijd natuurlijk! Want een dam tegen de arbeidersstrijd opwerpen deden en doen alle vakcentralen, al heeft men het destijds alleen aan de christelijke verweten!

=====

CHRISTUS KWAM NIET IN EBOLI....

MAAR HET KAPITALISME WEL!

EBOLI is een dorpje in Zuid-Italië. "Christus kwam niet in Eboli" is de titel van een boek, dat over Zuid-Italië handelt. De schrijver wil er mee uitdrukken, dat er in dat deel van de wereld zulke godvergeten verschrikkelijke toestanden heersen, dat het wel lijkt alsof de mensen er door god helemaal verwaarloosd zijn.

Om wat voor toestanden het gaat mag als bekend worden gesteld. Iedereen heeft er wel eens van gehoord, dat de moderne industrie vooral in Noord-Italië geconcentreerd is. In Turijn staan de Fiat-fabrieken, die een economische macht vormen, alsmede de vermaarde bandenfabriek van Pirelli. Milaan is een industriële miljoenenstad met meer inwoners dan Rome. In Ivrea heeft Olivetti zijn schrijfmachine-concern opgebouwd; in Cremona roken de fabrieksschoorstenen en in Noord-Italië vormt de moderne productiewijze de economische basis.

In Zuid-Italië is alles anders. Een stad als Napels mag wel gezien worden, ook als men nog niet van plan is te gaan sterven, men moet er al niet in de achterbuurten komen. Niet dat Torino of Milano geen proletariërs wijken hebben. Er wonen daar zelfs meer proletariërs dan in heel Zuid-Italië bij elkaar. Maar de armoede van Napels is niet de voor 't kapitalisme "normale" armoede. Het is de armoede van beneden hun bestaansminimum gedrukte paupers, de armoede van een stervende wereld, de armoede van lieden, die hun bestaansbronnen zagen opdrogen, in één woord: de armoede van Zuid-Italië.

Zuid-Italië is niet industrieel maar agrarisch. Maar het is niet de kapitalistische landbouw die men er aantreft, maar die van de voorkapitalistische tijd. De toestanden die er heersen zijn voor een belangrijk deel nog de toestanden van het feodalisme. Grootgrondbezitters en hun vriendjes delen er de lakens uit en behersen er de lokale en regionale politiek. Dorpspotentaten beheersen er de geesten; de bevolking vegeteert er voort in doffe berusting of wilde opstandigheid, tot uiting komend in banditisme of openlijk verzet tegen de gevestigde machten en de Carabinieri.

Christus moge echter niet in Eboli gekomen zijn, 't kapitalisme komt er wel. Langzaam aan worden ook de achtergebleven delen van Italië in de sfeer van de moderne waren-productie getrokken. Om de levensstandaard der bevolking omhoog te brengen, zoals dat heet, om een belangrijk aantal beschikbare arbeidskrachten in te schakelen bij de meerwaardeproductie op kapitalistische leest en in kapitalistisch tempo, zoals men het zou moeten noemen, bevorderen al jarenlang diverse Italiaanse regeringen een spreiding van de industrie. Geleidelijk aan vernijzen er ook fabrieken in het door Christus vergeten land, omdat de kapitaalduivel nu eenmaal graag wil profiteren van de onnozele schaaapkens, die hij niet heeft geteld.

Voor de revolutionaire en radikale intelligentsia in de linkerhoek van wat men als "de arbeidersbeweging" pleegt aan te duiden, blijkt dat bepaalde problemen op te roepen. Wij hoorden ervan van een Italiaanse makker, die er ons dezer dagen wat van vertelde.

"De toestanden zoals ze tot voor kort in Zuid-Italië bestonden en zoals ze in dat bekende boek over Eboli beschreven worden, hebben in dat deel van het land het aanzien gegeven aan een primitieve en voor-kapitalistische verzetshouding. Die verdwijnt bij de komst van het kapitalisme. Vergeleken met het levensniveau dat er was, betekent dat kapitalisme een grote vooruitgang. Maar voor de revolutionaire groepen is het een moeilijk te verteren iets, dat zij, die in de nieuw gestichte fabrieken gaan werken, dus fabrieksarbeider worden inplaats van agrarisch pauper, daarmee toch feitelijk het kapitalisme *a c c e p t e r e n !*"

In onze ogen is dat een typische redenering van abstract-filosoferende en vooral mijlenver van de proletarische werkelijkheid staande revolutionaire propagandisten, die altijd menen, dat de klassenstrijd een zaak is van opvattingen, van ideeën, van een keuze tussen kapitalisme en strijd, of wat niet al. Er is helemaal geen sprake van een keuze of van accepteren. Dachten dit soort filosofen, dat de arbeiders van Fiat het kapitalisme "accepteerden"? Dachten ze soms, dat diezelfde arbeiders het niet meer "accepteerden" op het moment, dat ze een staking beginnen? Laten we ze uit de droom helpen: heel dat probleem van wel of niet accepteren komt bij die arbeiders zelfs niet op.

Dat ligt er helemaal niet aan, dat die arbeiders niet voldoende nadenken. Het ligt hem hieraan, dat "accepteren of niet" een vraag is, die alleen maar bestaat voor niet tot het proletariaat behorende lieden. We hebben een paar jaar geleden de zaak al aangesneden in verband met de Provo-beweging. Die kende ook jongelui, die "zich niet wilden laten uitbuiten". We hebben er toen al op gewezen, dat je alleen dan kunt laten wat je niet wilt in dit opzicht, wanneer je in een positie verkeert om je de luxe van je niet aan de uitbuiting te onderwerpen te permitteren. Een arbeider kent die keuzemogelijkheid niet.

Feitelijk ligt het probleem nog anders dan we het hier terwille van de eenvoudigheid schetsten. Het is niet precies zo, dat een arbeider in tegenstelling tot een intellectueel of een burgerjongen, niet kán kiezen en een jonge bourgeois wél. Zeker, de laatste kan kiezen. Dat is ook de reden dat hij over die keuzemogelijkheid filosofeert. Maar een arbeidersjongen, die inderdaad niet kiezen kan, piekert ook niet over de keuzemogelijkheid. Want die ligt namelijk, juist vanwege die levensverhoudingen waarin hij verkeert, geheel buiten zijn horizon.

Het is een opvatting van revolutionaire groepen die op "bewustzijnsverheldering" uit zijn, dat een arbeider zich alleen maar laat uitbuiten omdat hij niet nadenkt. De intellectuele revolutionair, die wél nadenkt, kijkt wel uit. Die is wel wijzer. Wel wijzer? Dat verbeeldt hij zich maar.

Een arbeider die nadenkt gaat wel degelijk ook naar de fabriek. Want waarover moet een arbeider die nadenkt nadenken? Juist: over de werkelijkheid. En die werkelijkheid is voor hem anders dan voor de revolutionaire intellectueel. De werkelijkheid is een samenstel van maatschappelijke verhoudingen, die met elkaar bepalend zijn voor het levenslot. Die verhoudingen, op zichzelf door de arbeider zomin uitgezocht als door de intellectueel, maar gegroeid en door de historische ontwikkeling bepaald, verschillen voor de verschillende klassen in de maatschappij. Voor de arbeider - niet voor de intellectueel - zijn zij dusdanig, dat de gedachte "accepteren of niet accepteren?" net zomin kan opkomen als het de Berbers van het Afrikaanse Atlasgebergte in kan vallen om op de pinguinjacht te gaan.

Dachten de over een "keuze" filosoferende Italiaanse romantici, dat stakende Fiat-arbeiders het kapitalisme "niet-accepteren"? Ze strijden voor loonsverhoging of tegen het ritme van de lopende band en dergelijke zaken. Dat hun klasse-acties

de kapitalistische maatschappij aantasten is een wetmatigheid. Maar maatschappelijke wetmatigheden zijn geen zaak van een "keuze". De klassenstrijd van de arbeiders is heel wat anders dan datgene waarvoor ze gehouden wordt door de verkondigers ener voluntaristische 1) romantiek!

- 1) Voluntaristisch = de zienswijze dat het "willen" bepalend is, dat alles alleen maar van "de wil" afhangt. Alsof het niet zo is, dat de mensen juist datgene willen, wat zij op grond der maatschappelijke verhoudingen m o e - t e n willen!

=====

E E N E E U W F E E S T

DIT JAAR 1969 is het precies een eeuw geleden, dat van de hand van Jozef Dietzgen diens eersteling, het boekje "Het wezen van de menselijke hoofdarbeid" verscheen. Er is reden om daar even een kleine beschouwing aan te wijden, omdat het geschrift van Dietzgen van zeer grote betekenis is geweest voor een beter begrip van de menselijke samenleving en alles wat zich daarin afspeelt. Doordat het vrij moeilijke onderwerp daarin op buitengewoon heldere en met eenvoudige, aan het dagelijkse leven ontleende voorbeelden wordt behandeld, heeft het werkje er veel toe bijgedragen een beter begrip te wekken voor bepaalde aspecten van het historisch materialisme. Velen, die zich in de lectuur van Dietzgen serieus verdiepten, constateerden daarna tot hun verrassing vaak, dat zij de geschriften van Marx en Engels opeens veel beter verstonden dan voorheen. Zo is het de schrijver van deze regels ook vergaan. En niet alleen, dat Dietzgens werken bijdroegen tot een helderder begrip, wie ze tot zijn geestelijk eigendom had gemaakt ervoer ook, dat hij gemakkelijker in staat was in de veelheid van soms verwarrende verschijnselen in de samenleving de juiste weg te vinden.

Jozef Dietzgen, die leefde van 1828-1888, was 'n Duitse handwerker, leerlooier van beroep, die buitengewoon veel belang stelde in de lotgevallen van de arbeidersklasse, sterk geïnteresseerd was in maatschappelijke- en filosofische vraagstukken en daar voortdurend over nadacht. Door dat nadenken kwam hij, geheel onafhankelijk van Marx en Engels tot precies dezelfde resultaten als zij. Dat wil zeggen: Jozef Dietzgen ontdekte, dat de beste verklaring voor de maatschappelijke verschijnselen deze was: datgene wat zich in het hoofd van de mensen afspeelde, af te leiden uit de werkelijkheid.

Dat was precies het omgekeerde van wat de filosofen tot voor kort nog maar altijd plachten te doen. Inplaats van de ideeën uit de werkelijkheid te begrijpen, waren zij er op uit de werkelijkheid te verklaren uit de ideeën. Die eigenaardige liefhebberij van de wijsgeren was door de beroemde Duitse filosoof Georg Wilhelm Friedrich Hegel op de spits gedreven. Wat na zijn dood velen zijner leerlingen ook anders deden dan hij, aan zijn wonderlijke manier de geschiedenis der mensheid op te vatten als de verwezenlijking van de Idee, hielden zij toch in meerdere of mindere mate vast.

Marx en Engels waardeerden in Hegel dat, wat de dialektiek wordt genoemd, dat wil zeggen het inzicht dat alle ontwikkeling zich door tegenstellingen voltrekt. Aan die dialektiek hielden zij vast. Maar Hegels geschiedenisverklaring uit de Idee verwierpen zij. Uit de historie, en dat wil dan in dit verband vooral zeggen uit de sociale historie, trokken zij de conclusie, dat het verband tussen idee of idealen en de geschiedenis net omgekeerd was als Hegel had gemeend. Inplaats van een idealistische geschiedenisbeschouwing, verkondigden zij een materialistische geschiedenisbeschouwing; inplaats van een idealistische dialektiek hanteer-

den zij een materialistische dialektiek.

Tot die materialistische dialektiek kwam óók Jozef Dietzgen. Maar niet via de weg van de geschiedenis en de economie. Hij verwierp Hegels opvatting inzake de idee, die "zich verwezenlijkt" - om hier even de terminologie van Hegel zelf te gebruiken - doordat hij zich rekenschap gaf, minder van wat er in de samenleving, dan wel wat er in het hoofd van de mens gebeurt. Hegel zelf echter was aan Jozef Dietzgen onbekend. Van diens dialektiek wist hij niets af. Hij kende wél de geschriften van een ander groot Duits filosoof, de Koningsberger professor Immanuel Kant en Dietzgen vond, dat die het probleem van het denken op onvoldoende wijze had opgelost.

Nadat Jozef Dietzgen zijn boekje over "Het wezen van de menselijke hoofdarbeid" geschreven had, liet hij het manuscript lezen aan Karl Marx, van wien hij wel eens iets onder het oog gehad had (zij het weinig) maar wiens reputatie in de ook Dietzgen zozeer ter harte gaande arbeidersbeweging hem niet onbekend was.

Marx en Engels erkenden, dat Dietzgen een kolossale prestatie had geleverd. "Ik ben er van overtuigd", schreef Marx op 7 november 1868 aan Engels, "dat het ding helemaal zijn eigen werk is." Tevoren had Engels, aan wie Marx het manuscript doorgezonden had, in een brief aan Marx van 6 november 1868 al opgemerkt, dat hij het werkje "geniaal" zou willen noemen als hij er zeker van was, dat het hier om een eigen ontdekking van Dietzgen ging. Later schijnt Engels, op gezag van Marx, daaraan niet meer te hebben getwijfeld. In zijn bekende geschrift "Ludwig Feuerbach en het einde der klassieke Duitse filosofie" merkt hij tenminste op - na eerst de denkbeelden van Marx en hemzelf te hebben ontvouwd - dat de materialistische dialektiek "geheel onafhankelijk zowel van hem en Marx als ook van Hegel, tevens ontdekt is door een Duitse leerlooier, die luistert naar de naam van Jozef Dietzgen.

Niettemin waren Marx en Engels in de grond van de zaak toch minder geestdriftig dan men op grond van het bovenstaande geneigd zou zijn aan te nemen. Zij erkenden weliswaar Dietzgens prestatie, maar zij waren er tegelijkertijd toch bepaald niet in alle opzichten geestdriftig over. Zij vonden, dat hij te veel in herhalingen verviel en zij vonden hem ook dikwijls verward. Marx merkte over hem op in de zojuist genoemde brief, dat het Dietzgens pech was, dat hij Hegel niet kende.

Veel gunstiger dan Marx en Engels oordeelt Pannekoek over Dietzgen. Deze Nederlandse leerling van Marx en Engels schreef in een artikel, dat in 1901 in het bekende orgaan "De Nieuwe Tijd" verscheen, dat de kennisleer van Dietzgen een "proletarische filosofie" was en hij karakteriseerde in dat Nieuwe-Tijd-stuk Jozef Dietzgen zélf als "de voltooiër van het werk van Kant, zoals Marx de voltooiër van het werk van (de Britse staathuishoudkundige) Adam Smith is." Naar de mening van Pannekoek valt het sterk te betwijfelen of Marx en Engels voor hetgeen Jozef Dietzgen had ontdekt wel volledig begrip hebben gehad. Zij waren naar zijn overtuiging daarvoor ook te veel vastgeroest in de probleemstellingen zoals Hegel die had ontwikkeld en zoals die later heftig werden bediscussieerd door de wijsgeerige school, die ná hem optrad.

Lang na Dietzgens dood, niet in de 19e maar in de 20ste eeuw, is met zijn persoon en met zijn kennisleer een soort van "kultus" bedreven. Wie zich vooral daaraan schuldig maakten waren zijn zoon Eugen (die zich door de uitgave van zijn vaders werken op zeer verzorgde wijze overigens zeer verdienstelijk heeft gemaakt) en een zekere Ernst Untermann. Die Untermann zag in Dietzgen de verkondiger van een meer omvattender leer, van wijder strekking dan die van Marx, die volgens Untermann slechts geldig zou zijn voor een beperkt sociaal-economisch gebied. In een boekje, dat in 1907 van zijn hand verscheen, schreef Untermann, dat Dietzgen niet slechts het historisch-materialisme zelfstandig had ontdekt, doch deze theorie bovendien over haar maatschappelijke grenzen heen had ontwikkeld tot een dialektische kennisleer en wereldbeschouwing. Dat soort overdrijving heeft voor een werkelijk begrip van Dietzgen nogal wat kwaad gedaan. Velen, die van een studie

van Dietzgen naast Marx niets moesten hebben, zijn tot dat standpunt gekomen omdat zij Dietzgen verwisselden met de Dietzgen-zoals-Untermann-hem-zag.

Op het "Dietzgenisme" op de manier van Untermann heeft Franz Mehring scherpe kritiek geleverd. Pannekoek is het met Mehring, voor wat Untermann betreft, volledig eens. Voor wat Dietzgen zélf aangaat verschilt Pannekoek toch ook met Mehring van opinie. Pannekoek vindt, dat ook Mehring van de échte Dietzgen nooit zo heel veel heeft begrepen. En dat wanbegrip van de populaire Mehring, die door iedereen gelezen werd en die bij iedereen als een soort van autoriteit gold, heeft er naast het wanbegrip van Untermann, dat van andere aard was, veel toe bijgedragen, dat Dietzgen is miskend.

Pannekoek heeft de betekenis van Dietzgen herhaaldelijk op zeer heldere en indringende wijze in het licht gesteld. Aan een van zijn uiteenzettingen, uit de tweede helft van de jaren '30, ontleen wij het volgende:

"...Marx formuleert zijn nieuwe inzichten zeer nauwkeurig en met scherpe logica; Dietzgen echter is er voornamelijk op uit om zijn lezers over het probleem van het denken zélf aan het denken te zetten. Dáárom herhaalt hij zijn argumenten opzettelijk in vele vormen, laat de keerzijde zien van wat hij betoogd heeft en wijst bij iedere waarheid die hij ontwikkelt ook de grenzen van die waarheid aan, omdat hij niets zozeer vreest dan dat de lezer de een of andere verhandeling als een soort van dogma zal aanvaarden. Op die wijze geeft hij een praktisch lesje in dialectiek. Ofschoon hij in zijn latere geschriften dikwijls vaag is, vormen "Het wezen van de menselijke hoofdarbeid" en het in 1877 verschenen "Zwerftochten van een socialist in het gebied van de kennistheorie", alsmede enkele kleinere publicaties, schitterende bijdragen tot de kennisleer. Zij vormen een wezenlijk bestanddeel van de totale wereldbeschouwing, die wij met de naam van marxisme aanduiden. Op de vraag wáár de ideeën vandaan komen, antwoordt Marx, dat zij uit de ons omringende werkelijkheid stammen; op de vraag hoe de indrukken van de buitenwereld in ideeën worden omgezet, geeft Dietzgen antwoord. Marx laat zien hoe de productieverhoudingen de inhoud van het denken veranderen; Dietzgen onderzoekt de wetten van het denken zelf."

Over de resultaten, die Dietzgen daarbij bereikte een ander maal.

=====

DIE LOOG NOU EENS NIET!

DE RECENTE gebeurtenissen op Curaçao, dat wil zeggen de gebeurtenissen bij de petroleumindustrie aldaar en 't hevige verzet van de arbeiders, dat er op gevolgd is, zijn voor een van de Nederlandse omroepverenigingen aanleiding geweest om een Antilliaanse vakbondsbestuurder voor de televisie-camera's te interviewen.

De besoeling was, dat hij door het schetsen van achtergronden de Nederlandse beeldbuisijker wat informatie zou verschaffen over hetgeen zich op Curaçao nu eigenlijk allemaal wel afgespeeld heeft.

Er werden de men ook listige vra-

gen gesteld. Eén daarvan luidde of 't misschien ook de bedoeling van het vakverbond der petroleumarbeiders was geweest om het kapitalisme omver te werpen.

De vraag is begrijpelijk: omverwerping van het kapitalisme is altijd de eerste gedachte van de bourgeoisie wanneer arbeiders in verzet komen. Zij kent de wetmatigheden van de klassenstrijd, niet in theorie, maar wel door fijn instinct, soms veel beter dan de arbeiders, die zich over wetmatigheden, die alleen door de wetenschap kunnen worden opgespoord, het hoofd niet breken.

De vakbondsman was even verbaasd als eerlijk: Omverwerping van 't kapitalisme? Hoe komt u er bij!

Tja, dat vragen wij ons ook af. Een vakbondsman denkt daaraan nooit. Die beschouwt 't kapitalisme als een eeuwigdurende door de voorzienigheid gegeven productiewijze en die kan zich een andere productiewijze ook niet eens voorstellen. Dat bleek ook uit zijn reactie: Als er geen kapitalisme

is, waar moeten de arbeiders dan van bestaan? Alsof het niet juist omgekeerd zo is, dat het kapitalisme van de arbeiders bestaat!

Afin, de man was eerlijk. Niet iedere vakbewegingsbons geeft ruitertlijk toe, dat het kapitalisme zijn geestelijke horizon is. Deze wél.

=====

DE RADENDEMOKRATIE GEZIEN DOOR

DE BRIL VAN EEN INTELLECTUEEL

IN HET "Berliner Zeitschrift für Politologie" is onlangs een opstel van een zekere Bernd Rabehl verschenen onder de titel: "Opmerkingen over het probleem van de radendemokratie in de hoog-geïndustrialiseerde maatschappij". Het stuk is er bijna een schoolvoorbeeld van, welke wonderlijke (of op de keper beschouwd toch ook weer niet zó verwonderlijk) karrikaturen men verkrijgt, wanneer problemen als deze bekeken worden door de bril van de intellectueel.

Zeker, de heer Rabehl heeft blijkens zijn uiteenzettingen met ijver zitten te studeren in de beroemde kritiek op de sociaaldemokratische partijprogram van Gotha, waarin Marx een aantal opmerkingen heeft gemaakt over de overgang van een kapitalistische-naar een socialistische productiewijze. De heer Rabehl heeft daarbij niet over het hoofd gezien, dat in het kapitalisme geproduceerd wordt op de grondslag van de loonarbeid, dat de daarmee gepaard gaande uitbuiting alleen kan worden opgeheven, wanneer niet langer de waarde der arbeidskracht bepalend is voor de hoeveelheid goederen die de producent ontvangt, doch zijn hoeveelheid arbeid. Maar als de heer Rabehl dergelijke wijsheden opdreunt klinkt het allemaal als een voor een examen van buiten geleerd lesje, dat er wel (bijna) zonder haperen uitkomt, maar waarbij men zich onwillekeurig voortdurend zit af te vragen, wát of de student er nu eigenlijk van begrepen heeft.

Zolang hij zijn dreuntje opzegt is die vraag natuurlijk moeilijk te beantwoorden. Hij glipt je als het ware tussen de vingers door zonder dat je hem kunt vangen ook al maakt de toon je bijzonder wantrouwig en al word je een beetje kriegerig vanwege het feit, dat hij maar niet in staat blijkt in een paar eenvoudige volzinnen tot de kern van de zaak door te dringen. Maar niet zodra haalt hij er een paar andere dingen bij - die niet in Marx' programkritiek staan - of hij heeft zichzelf verraden. Hij lijkt dan opeens iemand, die zich een hele avond lang met veel gewichtige woorden dapper geweed heeft in een debat over de moderne liefde, maar dan opeens tóch nog aan de ooievaar blijkt te geloven.

Langs zijn neus weg verkondigt hij namelijk op een gegeven ogenblik, als hij over de historie der radenbeweging komt te praten, dat notabene de bolsjewiki zich destijds aan de spits daarvan gesteld hebben.

De onnozele bloed, is men geneigd uit te roepen. Is hem dan werkelijk volstrekt onbekend, dat juist de bolsjewiki nooit iets anders gedaan hebben dan alles wat ook maar enigszins naar arbeidersraden zweemde terstond de kop in te drukken? Weet hij werkelijk niet, dat de bolsjewiki overal waar de Russische arbeidersklasse met radenvorming een nog maar uiterst zwak begin had gemaakt, terstond met scherpste daartegen optraden? Weet hij niet, dat Lenin in zijn geschrift "Zullen de bolsjewiki de staatsmacht handhaven?" ("Sämtl. Werke XXI, blz. 332)

er voor pleit de konfiskatie van het kapitaalsieendom door "een rechtvaardige belasting te vervangen"?

Wat of dat zou, is hij misschien geneigd te vragen? Zoveel, zeggen wij, dat wie in alle ernst beweert, dat de bolsjewiki aan de spits van de radenbeweging stonden, blijkbaar de bolsjewistische humbug met de arbeidersraden voor zoete koek geslikt heeft en niet beseft heeft, dat de radenbeweging in de grootst mogelijke tegenspraak tot de gehele bolsjewistische theorie en praktijk staat.

Waarom heeft het probleem van de arbeidersraden inderdaad iets met de opheffing van de loonarbeid te maken? Omdat opheffing van de loonarbeid betekent, dat de arbeiders de zeggenschap over de productiemiddelen en daarmee over de producten krijgen. Hebben de arbeiders geen zeggenschap, geen beschikking over de producten, dan hebben zij bijgevolg alleen maar de beschikking over hun arbeidskracht. Dan moeten zij alle overige producten (die zij nu eenmaal nodig hebben omdat je arbeidskracht niet kunt opeten, niet in de kachel stoppen, niet als deken of jas gebruiken) verkrijgen door hun arbeidskracht tegen die producten te ruilen. Die ruil van de waar arbeidskracht geschiedt dan via de omweg over het geld. Een arbeider, die niet over de productie beschikt en daarmee tevens over de producten is noodgedwongen loonarbeider. Om wél over de productie te beschikken, dáártoe dienen de arbeidersraden. Zij zijn niet zomaar een romantische revolutionaire leuze, zij zijn evenmin, zoals bijvoorbeeld heer Eric Ertl (in zijn boekje "Alle Macht den Räten?", Frankfurt 1968) schijnt te denken, een noodoplossing wanneer de sociaaldemocratie verstek laat gaan. Nee zij zijn een onmisbare voorwaarde voor een werkelijke opheffing der kapitalistische heerschappij.

In Rusland was in 1917 de opheffing van het kapitalisme in het geheel niet aan de orde. Daarom vervingen de bolsjewiki de gedachte, dat het kapitaal in beslag moest worden genomen door de arbeiders, door de gedachte van de "arbeiderskontrole over de productie". Wij hebben in 't vorige nummer van "Daad en Gedachte" al laten zien, hoe de "arbeiderskontrole over de productie" voorop stelt, dat de arbeiders niet het beheer over de productie voeren en dat deze "arbeiderskontrole" ofwel een dwaze illusie ofwel arbeidersbedrog is. Arbeiderskontrole en arbeidersraden sluiten elkaar wederzijds uit. Dat hebben zelfs de bolsjewiki bemerkt. Maar dat is voor de heer Rabehl natuurlijk geen beletsel om in zijn stuk toch weer de arbeiderskontrole en de arbeidersraden met veel kunst en vliegwerk aan elkaar te koppelen.

Wie het wezen van de loonarbeid begrepen heeft en daarmee ook het wezen van de opheffing van de loonarbeid, die heeft tevens begrepen, dat het volkomen verkeerd is - gelijk om zeer bepaalde historische- en maatschappelijke redenen al le bolsjewiki deden - de omverwerping van het kapitalisme als een organisatorisch vraagstuk op te vatten. Het is een economisch vraagstuk. Het gaat er niet om de kapitalistische productie te reorganiseren, het gaat er om haar op een andere grondslag te plaatsen. Niettemin nemen organisatorische beschouwingen over plan-economie een grote plaats in bij de heer Rabehl. Van een centraal plan-bureau spreekt hij en nog veel uitvoeriger van de belangrijke taak, die bij de inrichting der plan-economie en bij het opstellen van rekenplannen, is weggelegd voor de wetenschappelijk geschoolden. Ziedaar, waarom wij zijn opvattingen typisch die van een intellectueel achten. Hij gelooft ook in alle ernst, dat de "idee" van de arbeidersraden door intellectuelen gestimuleerd moet worden, en dan wel natuurlijk via de leuze van de "arbeiderskontrole" notabene met het doel "de klassenstrijd op gang te brengen". Het is werkelijk om versted van te staan!

Het is de heer Rabehl blijkbaar totaal ontgaan, dat de klassenstrijd niet meer "op gang" gebracht behoeft te worden omdat hij zo alles bij elkaar al een poosje aan de gang is. Het is de heer Rabehl volstrekt onduidelijk, dat die klassenstrijd uit de moderne maatschappelijke verhoudingen voortvloeit, wisselende vormen aanneemt en telkens weer andere strijdmethoden ontwikkelt en dat in de Praktijk van die klassenstrijd, organen, die in principe arbeidersraden zijn, met

natuurlijke noodwendigheid om praktische redenen ontstaan. Omdat de aard van de klassenstrijd het nu eenmaal meebrengt, dat hij in wezen zich tegen de bestaande maatschappij-orde keert en in die strijd en in de schoot der bestaande samenleving de organen van de nieuwe zich reeds als praktische strijdorganen ontwikkelen.

Voor de heer Rabehl zijn radendemocratie en arbeidersstrijd niet thans al onlosmakelijke begrippen. Dat de radendemocratie het product van de klassenstrijd is, dat zal hem in de oren klinken alsof hij het in Keulen hoort donderen. Voor hem is de radendemocratie een idee, waarvoor geijverd moet worden. Van dat geheel burgerlijke gezichtspunt uit, komt hij dan ook tot de zowel sociaal-historisch- als van stilistisch gezichtspunt uit rondweg belachelijke slotzin, dat "de radentheorie zolang een utopie blijft, tot haar verwezenlijking uit de konkrete klassengevechten tot stand komt."

Indien op deze plaats stond, dat de radendemocratie een utopie blijft tot dat ze verwezenlijkt was, dan nog zou men de heer Rabehl ernstig moeten kritiseren. Men zou hem er op moeten wijzen, dat hij daarmee nog eens verraadt, hoe weinig hij de raden als reële voorwaarden voor 'n productiewijziging opvat, hoezeer hij bevangen is in de dwaling, dat zij een mooi ideaal zouden zijn en hoe weinig hij van hun verwezenlijking in de praktische stukken klassenstrijd van onze dagen bespeurt.

Maar de heer Rabehl maakt het veel mooier. Hij heeft het niet over de verwezenlijking van de radendemocratie door de klassenstrijd (waarvan hij inderdaad ook geen snars begrijpt), nee, bij hem wordt na al het gewauwel over plan-economie nu opeens de radentheorie mogelijk door de klassenstrijd verwezenlijkt. Alsof die strijd om de verwezenlijking van een theorie gevoerd wordt inplaats van om hoogst praktische en nuchtere zaken, die direct het leven van de arbeiders raken; alsof een theorie iets zegt over wat er gebeuren moet en gerealiseerd moet worden inplaats van de verklaring te vormen van een werkelijk plaats grijpend sociaal gebeuren. De radentheorie zegt niet, dat er raden moeten komen, ze verklaart, waarom in de praktische strijd van de arbeiders, bij iedere stormloop tegen het kapitaal in onze tijd, telkens weer van een aanloop tot radenvorming sprake is.

Maar van dat alles heeft de heer Rabehl door zijn intellectuelenbril niets geconstateerd.

=====

DE TROTZKISTEN EN TON REGTIEN

IN HET augustusnummer van "Daad en Gedachte" hebben wij aandacht geschonken aan het onlangs verschenen boek van Ton Regtien "Universiteit in opstand" en ervan gezegd, dat het van een totaal ander gezichtspunt uit dan het onze was geschreven, dat het wel een aantal op zichzelf juiste uitspraken bevatte, maar dat hetgeen er uit viel te beluisteren op de keper beschouwd toch totaal iets anders was dan een verzet tegen de heersende kapitalistische maatschappij. Veeleer, zo luidde ongeveer onze conclusie, is Ton Regtien (bewust of onbewust, dat is niet zo belangrijk) de spreekbuis ener beweging, die de universiteit wil aanpassen bij de moderne ontwikkeling van het kapitalisme, waarbij zij tot dusver hopeloos is achtergebleven.

Wij zouden het ook op deze manier hebben kunnen zeggen, dat Ton Regtien de sociale ontwikkeling (met inbegrip van die van de universiteit) bekijkt vanuit 't standpunt ener staatskapitalistische filosofie. Inplaats daarvan hebben wij hem met een jonge manager vergeleken, met een kapitalist van de moderne tijd, die be-

grijpt, dat 't kapitalisme van morgen een ándere aanpak vraagt dan het kapitalisme van gisteren of zelfs dat van vandaag.

Dat is, we hopen dat de lezer het begrepen heeft, géén veroordeling. Het is evenmin een schouderklopje. Het is een *a n a l y s e* waarmee beoogd werd het wezenlijke karakter van de door hém gerepresenteerde studentenbeweging bloot te leggen om vervolgens te concluderen, dat die beweging in geen enkel opzicht overeenkomsten had met het zelfstandig verzet van de arbeiders, zoals dat bijvoorbeeld bij "wilde" stakingen aan de orde is.

Wél een goedkeuring is de heer Ton Regtien ten deel gevallen van de kant van de Nederlandse Trotskisten. Wie het staatskapitalistisch karakter van het Trotskisme duidelijk is, zal zich daarover allerminst verbazen.

In een uitvoerig artikel in het Trotskistische orgaan "De Internationale" (12e jrg. 1969, nr. 5) houdt de redactie zich uitvoerig met het boekje van Regtien bezig. Zij is het in vrijwel alle opzichten met hem eens en geeft er ook maar nergens blijk van, dat zij op de maatschappij een ándere kijk heeft dan hij. Slechts op één punt verschillen de Trotskisten met Regtien van mening. Regtien namelijk verwerpt de idee, dat een politieke partij de revolutionaire leiding zou moeten hebben. Dat is natuurlijk in Trotskistische ogen zo ongeveer hetzelfde als wat de paus een twijfelen aan de onbevleete ontvangenis moet toeschijnen.

Het dogma van de partij is voor de Trotskisten onaantastbaar en in dat opzicht toont zich Regtien een heel wat moderner "staatskapitalist" dan de Trotskisten, die nog altijd met staatskapitalistische schema's van gisteren in hun hoofd rondlopen en niet beseffen, dat met de ontwikkeling van 't kapitalisme ook het partijwezen een "ontwikkeling", beter gezegd een "afwikkeling" doormaakt, die het begrijpelijk maakt dat jonge "managers" naar ándere organisatievormen van het politieke leven op zoek zijn.

Brutaal als de Trotskisten zijn schrikken ze er natuurlijk niet voor terug om juist Ton Regtien in dit opzicht "dogmatisch" te noemen, een methode die zij van hun doodsvijanden de Stalinisten hebben afgekeken en die zij alleen meer verfoeien wanneer zij door anderen dan zijzelf wordt gehanteerd.

De brutaliteit van de Trotskisten gaat nog verder. Ze zien er geen been in om naar de Franse meigebeurtenissen te verwijzen om Regtien het verkeerde van zijn anti-partijstandpunt onder het oog te brengen. Als er in Frankrijk een politieke organisatie was geweest, zo betoogt de redactie van "De Internationale", dan was het wel anders gegaan.

Hoe nu?, vragen we verbaasd. In Frankrijk beschikten de Trotskisten toch over een politieke organisatie? En die werd toch door het zelfstandig optreden en het eigen initiatief van de arbeiders volkomen op dood spoor gerangeerd? Die politieke organisatie van de Trotskisten hield zich toch zelfs afzijdig van de actie der arbeiders? Of willen de Nederlandse Trotskisten soms ontkennen, dat sommigen hunner Franse geestverwanten op een gegeven ogenblik weigerden schrijfmachines e.d. ter beschikking van de beweging te stellen, omdat ze op dat moment juist heel druk bezig waren met vergaderen? Er zijn ooggetuige-verslagen van bij de gebeurtenissen betrokkenen verschenen, die daar zeer gedetailleerd over spreken. Radicaal klinkende frases in brochures van Michel Pablo hebben dat feit niet kunnen verdoezelen.

Maar nee, alle reële ervaringen ten spijt, blijven de Trotskisten hardnekkig aan de noodzakelijkheid van een partij geloven. Het enige wat ze bereid zijn te erkennen is, dat zo'n partij niet gemaakt kan worden op korte termijn. Op de lange duur wél natuurlijk. Als de "wilde" stakingen in Nederland hoger oplaaien dan nu dan komt zij er vast. Om die stakingen in "geordende" banen te leiden. Ja, Ja!

=====

HEEFT U VOOR 1969 AL EEN GELDELIJKE BIJDRAGE VOOR DIT BLAD OVERGEMAAKT? ZO NIET, WILT U DAT DAN EVEN IN ORDE MAKEN? BIJ VOORBAAT ONZE DANK.

E E N L A C H E R T J E V A N D E
N (E D E R L A N D S E) O (M R O E P) S (T I C H T I N G)

HET FEIT, dat het bolsjewistische vakverbond C.G.T. in Frankrijk nogal zijn mond geroerd heeft toen het de jongste prijsmaatregelen der Franse regering volstrekt onvoldoende vond, is voor de nieuwsdienst van de Nederlandse Omroep Stichting aanleiding geweest tot een kort vraaggesprek met de secretaris-generaal van die organisatie, de heer Georges Séguy. Via de beeldbuis konden de Nederlandse televisiekijkers van dat gesprek getuige zijn. Voor zover zij de Franse taal machtig waren konden zij bij de bewuste uitzending constateren, hoe perfect de heer Georges Séguy de kunst verstaat om op uiterst onbelangrijke en onbenullige vragen uiterst onbenullige antwoorden te geven. Voor zover zij géén Frans verstonden waren er - niet al te volledige - Nederlandse onderschriften en bovendien de stem van de een of andere nieuwslezer, die een toelichting gaf en bovendien de heer Georges Séguy bij het Nederlandse publiek introduceerde als... "de secretaris van het vakverbond, dat verantwoordelijk is voor de mei-gebeurtenissen van het vorige jaar!"

We zijn er wel even beduusd van geworden. Vervolgens hebben we de enig mogelijke conclusie getrokken: óf de nieuwsdienst van de N.O.S. bestaat uit fellow-travellers van de C.G.T., die er in het geheim op uit zijn de geschiedvervalsing en het bedrog, waaraan de C.G.T. zich in Frankrijk doorlopend schuldig maakt, tot het Nederlandse taalgebied uit te breiden, ófwel er werken op de bewuste afdeling van deze nieuwsdienst weetnieten, die zich de moeite besparen om van boeken, kranten, tijdschriften of radio-reportages kennis te nemen, die naïef genoeg zijn om een man als Séguy op diens eigen verklaringen te geloven en te weinig intelligent om te beseffen, dat al die eigenschappen bij elkaar hen nu net precies volkomen ongeschikt maken voor het voorlichtend werk dat zij verrichten.

De C.G.T. is niet de organisatie, die verantwoordelijk is voor de Franse mei-gebeurtenissen van het vorige jaar. Integendeel, de C.G.T. is door die gebeurtenissen volkomen verrast en zij heeft vervolgens ál het mogelijke gedaan om aan de stakingsbeweging van negen miljoen Franse arbeiders zo spoedig mogelijk een eind te maken.

Het bovenstaande is geen bijzondere, van de gangbare mening afwijkende historische interpretatie vanuit een of ander bijzonder standpunt; het is géén privé-mening van de auteur van deze regels. Het is een onomstotelijk feit, dat aan de meerderheid van het Franse publiek bekend is en dat niet wéggeredeneerd kan worden door de heer Georges Séguy zelf en de kleine kring van zijn getrouwen, hoeveel moeite zij zich daarvoor ook al gegeven hebben en kennelijk nog altijd geven.

Het feit, dat de C.G.T. door de mei-gebeurtenissen werd verrast en zich gehaast heeft er tégen op te treden, ligt vast. Het ligt vast in een onafzienbare reeks van publicaties, met inbegrip zelfs van de publicaties van de C.G.T. of liever van met haar nauw gelieerde organisaties zélf.

We bedoelen hier natuurlijk niet het vrij dikke, achteraf samengestelde nummer van het C.G.T.-periodiek "Le peuple". Want dat is speciaal vervaardigd om de leden van dat vakverbond zand in de ogen te strooien en daarin is met veel kunst en vliegwerk en onuitsprekelijke verachting voor de historische waarheid een voorstelling van zaken gegeven, waarbij de C.G.T. een totaal ándere rol wordt toegedicht dan zij in werkelijkheid heeft gespeeld.

Nee, we bedoelen die stroom van kranten allereerst, die tijdens de gebeurtenissen zijn verschenen en waarin van dag tot dag de dingen te lezen vallen, gelijk ze werkelijk zijn geweest. We bedoelen voorts de tijdschriften, zoals bijvoorbeeld het toch ook in ons land bepaald niet onbekende weekblad "Paris-Match", dat een paar voortreffelijke reportages heeft gebracht, reportages, die van de sprookjes

van de heer Séguy (en van de N.O.S. mag men er nu aan toevoegen) geen stuk heel laten. We bedoelen voorts de bibliotheekplanken vullende reeks van boeken en brochures, waarin stuk voor stuk te lezen valt hoe (en met welke trucjes ook soms!) de C.G.T. zich tegen de stakers keerde. We bedoelen die - ook met Nederlandse transistors te beluisteren geweest zijnde - radio-reportages van "Luxembourg" en "Europe 1", waarin men de heer Georges Séguy via een telefoonlijn tegen de directeur van "Sud-Avion" in Nantes kon horen zeggen, dat ook hij het optreden van de arbeiders afkeurde, of die andere reportage, verslag van straatgebeurtenissen in Parijs, waarbij de stem van de reporter overschreeuwd werd door de kreten van duizenden verbolgen stakers, die luidkeels "Weg met Séguy!" schreeuwden. Dacht de nieuwdienst van de N.O.S. soms, dat zij dat riepen, omdat zij vonden, dat de CGT hen zo heldhaftig was voorgegaan in hun strijd?

Zélf s de bolsjewistische, door dik en dun de C.G.T. beschermende krant "Humanité" geeft in haar dagelijkse berichtgeving een totaal ander beeld van de werkelijkheid dan dat, wat Georges Séguy c.s. nu ingang willen doen vinden. Zwart op wit is óók in de kolommen van "L'Humanité" te vinden, dat Séguy, nadat de stakingen eenmaal als een springvloed waren komen opzetten, tot zijn getrouwen uitriep: "We moeten zien, dat we in de nu eenmaal rijdende trein komen!" ("Il faut prendre le train en marche!")

De rijdende trein! Het beeld is toch waarachtig duidelijk genoeg. Niet de C.G.T. heeft het vertreksein (voor de stakingen) gegeven en niet Georges Séguy staat op de locomotief! Nee, tot grote schrik van die vakbondsbureaucraten, die er altijd zo op pochen, dat zij aan 't hoofd van de Franse arbeidersklasse marcheren, hebben zij het vertrekkur van de trein niet geweten. Het stond niet in hun dienstregeling. En daar rijdt die trein dan. En nu moeten de vakbondsbestuurders van hoog tot laag zien, dat ze er op het nippertje nog inspringen. Want als zij er niet inkomen, wie zal er dan aan de noodrem trekken? Aan de noodrem trekken, inderdaad. Dát is het wat de C.G.T. gedaan heeft. Maar daar komen wij aanstonds nog nader op terug. Eerst nog even een paar woorden over het feit, dat de C.G.T. volkomen werd verrast en dus nooit achter de stakingsbeweging kan hebben gezeten.

Dat de staking geheel buiten de C.G.T. (en de overige Franse vakcentralen) om ontstond kán de N.O.S.-nieuwdienst nalezen o.a. in "Le Monde" van 18 mei in een reprotage van Nicole Blenheim, in de reeds genoemde reportage van "Paris-Match", waarin o.m. te lezen valt hoe de geschrokken Séguy onmiddellijk nadat de arbeiders de bedrijven hadden bezet zijn collega van het katholieke vakverbond opbelde en om een onderhoud vroeg, zeggende: "Als we niet vlug zijn komt het bestaan van onze organisaties op het spel te staan, omdat de beweging over onze hoofden heen zal lopen", enzovoorts, enzovoorts.

Séguy en de zijnen hebben zich inderdaad gehaast om nog in de rijdende trein te springen. Om aan de noodrem te trekken, zeiden we al. Ook daarover kan geen twijfel bestaan. Dat de C.G.T. met alle mogelijke middelen trachtte de arbeiders een stok tussen de benen te steken, dat kan de N.O.S.-nieuwdienst zo zij zich de inspanning wenst te getroosten, zwart op wit nalezen in een blad als "L'Action", dat tijdens de mei-gebeurtenissen het levenslicht zag en al de obstructie van de C.G.T. tegen de stakingsbeweging, of al haar ópenlijk verzet daartegen breed uitgemeten publiceerde, zij kan het vinden in de kolommen van "Le Figaro", in het patroonsblad "Les Echos", in de brochure van de vol walging uit de C.G.T. getreden André Barjonet, die op grond van zijn belevenissen verklaart, dat de C.G.T. in de meidagen de voornaamste steunpilaar van de bestaande orde is geweest.

Wat we hier in het bovenstaande hebben opgesomd is nog maar een fractie van hetgeen er aan schriftelijk bewijsmateriaal voor de juistheid van Barjonets bewering op tafel zou kúnnen worden gelegd. Gestencilde vlugschriftjes van de C.G.T. (in ons bezit!) waaruit haar vijandigheid ten opzichte der stakingen duidelijk naar voren treedt, minder bekende brochures als "Les grèves généralisées en

France" of bekendere, gelijk het ook in de Nederlandse boekwinkels liggende "La grève à Flins" van J. Ph. Talbo.

Weten de heren van de N.O.S.-nieuwsdienst, dat functionarissen van de C.G.T. op de Pont Jeanne d'Arc in Melun een stoet betogende stakers de doortocht zochten te versperren? Weten ze, dat functionarissen van de C.G.T. het métro-personeel van het ondergrondse station Lebrun in Parijs geprest heeft (maar zonder succes!) om als stakingsbrekers op te treden? Weten de heren van de N.O.S.-nieuwsdienst, dat Séguy op de Place Denfert-Rochereau in Parijs een arbeidersbetoging voortijdig heeft ontbonden alleen maar om haar élan te breken? Weten ze wel, dat een blad als "L'Humanité" op 7 juni aan ieder, die het wil lezen meedeelt, dat de C.G.T. er bij de arbeiders juist met klem op aandringt de staking te beëindigen? Weten ze ook, dat vertrouwensmannen van de C.G.T. onder meer bij het grote bedrijf van de "Assurances Général sur la Vie" in de Parijse Rue de Richelieu de telefooncentrale bezet hielden om te voorkomen dat de stakers van het hoofdkantoor contact opnamen met de stakers van de filiaalkantoren en zo verhinderde, dat de stakers elkaar moed inspraken of hun beweging verder uitbreidden?

Weten de N.O.S.-voorlichters wel, dat het vooraanstaande dagblad "Le Monde" al op 24 maart 1967 een tegenstelling tussen de Franse arbeiders en de C.G.T. signaleerde, die overigens aan insiders al vele jaren, om niet te zeggen tientallen jaren lang bekend was? Weten ze niet, dat kort na de tweede wereldoorlog de C.G.T. ook al als stakingsbreekster optrad? Dat het de bolsjewistische heer Maurice Thorez is geweest, die in juni 1936 bij de eerste bedrijfsbezetting op grote schaal in Frankrijk alles deed wat in zijn vermogen was om die bedrijfsbezettingen te beëindigen? De redactie van "Le Figaro" wist het wel en zij schreef tijdens de mei-gebeurtenissen, dat het optreden van Georges Séguy in 1968 als twee drop-pels water leek op dat van Thorez in 1936.

De C.G.T. verantwoordelijk voor de Franse mei-stakingen van 1968? Groter lachertje is er de laatste tijd waarachtig niet voor de t.v. verkondigd!

=====